

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף קלב

בעי רבא בבריא היאך? מה הדין אדם בריא שכתב את כל נכסיו מתנה לאשתו מהיום ויש לו בנים ממנה, (וכן לבנו הגדול, או לשאר המקרים שדברה הגמרא לעיל בעמוד הקודם). ורבא מבאר את הספק.

בשכיב מרע הוא דניחא ליה דלישתמעון מלה, אבל בבריא הא קאי איהו. או דלמא בריא נמי ניחא ליה דלישתמעון מלה מהשתא: האם זוקא בשכיב מרע אנו אומרים שהוא כתב את כל נכסיו לאשתו רק בשביל שתהיה אפוטרופסית על הנכסים, וזאת כדי שיכבדו אותה. אך אינו מעוניין שתקבל אותם במתנה. אבל בבעל בריא אין לו צורך לכך, משום שהוא חי והוא בעצמו ידאג שיכבדו אותה ולא ילזלו בה. ולכן בהכרח שהוא התכוין לתת לה אותם במתנה. זה צד אחד של הספק. והצד השני, שבכל אופן הוא מעוניין שיכבדו אותה עכשיו מעצמם, וזאת על ידי כך שהוא ממנה אותה להיות אפוטרופסית על הנכסים.

תא שמע - הכותב פירות נכסיו לאשתו גובה כתובתה מן הקרקע: הכותב מתנה לאשתו את פירות הנכסים שלו. לאחר מותו היא גובה את כתובתה מהקרקעות של בעלה. והחידוש הוא שאנו לא אומרים שבעקבות המתנה של הפירות היא מחלה על שעבוד הקרקעות לכתובתה.

למחצה לשליש ולרביע, גובה כתובתה מן השאר: וכן אם כתב לה מתנה חצי מהקרקע שלו (דהיינו קרקע כולל פירות), או רבע או שליש מהקרקע, לאחר מותו היא גובה את המחצה המגיע לה מהחצי השני של הקרקע. דין זה יש בו יותר חיידוש מהדין הקודם. משום שהוא נתן לה את החצי קרקע לגמרי. (והברייתא כתבה את שני הדינים בדרך של 'לא זו אף זו').

כתב כל נכסיו לאשתו ויצא עליו שטר חוב, רבי אליעזר אומר תקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה, וחכמים אומרים תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן: ואם כתב את כל נכסיו במתנה לאשתו (= והגמרא מבינה כרגע שמדובר באופן שיש לו בנים ממנה), ולאחר מותו הגיע בעל חוב

והוציא שטר שהבעל היה חייב לו כסף לפני שהוא כתב לה את השטר במתנה. נחלקו בזה הדעות.

לדעת רבי אליעזר כשהיא קבלה את המתנה מבעלה, היא לא מחלה על השעבוד קרקעות של כתובתה. (והסיבה שהבעל כתב לה את שטר המתנה, כדי להוסיף לה נכסים מחוץ לכתובתה). ולכן כרגע אין לה מה לעשות עם ה'שטר מתנה' ותקרע אותו. ותגבה את כתובתה מהקרקעות של בעלה, כי הכתובה קודמת לבעל חוב.

אבל לדעת חכמים כשהיא קבלה את השטר מתנה על כל הנכסים, היא מחלה לבעלה על שעבוד הקרקעות לכתובתה. כי היא לא מעלה בדעתה שיבוא בעל חוב ויגבה את הנכסים שהיא מקבלת במתנה. ולכן היא כאילו 'קורעת' את כתובתה, דהיינו היא לא יכולה להשתמש בה כדי לגבות את הנכסים מהבעל חוב. (אמנם דוקא מנכסים שהשתעבדו לבעל חוב לפני שנכתבה לה המתנה, אבל מנכסים שנמכרו לאחר שנתן לה את המתנה היא גובה בשביל כתובתה). ומצד שני היא לא יכולה לגבות מהשטר מתנה, כי הבעל חוב קודם לו. ולכן היא יוצאת קרחת משני הכיוונים.

ואמר רבי יהודה הנחתום - מעשה ואירע הדבר בבת אחותי כלה, ובא מעשה לפני חכמים ואמרו תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן: היה מקרה כזה עם אחיינית שלי (רב"ג), וחכמים פסקו כשיטתם.

עד כאן הברייתא. הגמרא מבארת את ההוכחה:

טעמא דיצא עליו שטר חוב, הא לא יצא עליו שטר חוב קניא. ובמאי? אילימא בשכיב מרע, והא אמרת לא עשאה אלא אפוטרופוס! אלא לאו בריא: כל מה שאמרו חכמים שהאשה מפסידה את המתנה, זה דוקא כשיצא שטר חוב על הנכסים של בעלה. אבל אם לא יצא שטר חוב, היא מקבלת אותם.

והרי במה מדובר כאן? לא יתכן לומר בבעל שכיב מרע, כי בשכיב מרע שנתן לאשתו את כל נכסיו אמרה הגמרא בעמוד הקודם שהבעל התכוין רק לעשות אותה אפוטרופוסית על הנכסים. אלא בהכרח מדובר בבעל בריא. ואם כן יש לנו ראייה שבעל בריא שנתן את כל נכסיו לאשתו, אנו אומרים שהוא נתן לה את הנכסים במתנה ולא כדי שתהיה אפוטרופוסית.

דח"י: לעולם בשכיב מרע ורב עוירא מוקי לה בכולהו רבינא מוקי לה באשתו ארוסה ואשתו גרושה: באמת מדובר בבעל שכיב מרע, והסיבה שהאשה מקבלת

את הנכסים במתנה ואינה אפטרופסית כי לא מדובר כאן באשה שיש לה בנים. דהיינו, בעמוד הקודם נחלקו רבינא ורב עזירא בחמשה נשים האם הבעל עושה אותן אפטרופסיות, או ניתן להם את הנכסים במתנה. לדעת שניהם באשתו ארוסה או אשתו גרושה הבעל בודאי לא עושה אותן אפטרופסיות אלא ניתן להן את הנכסים במתנה.

אפילו ששניהם מודים בכך, הגמרא מביאה את הלשון שבו השתמשו שניהם במחלוקת. (כי המחלוקת שלהם היתה על בת בין הבנים. רב עזירא מוסיף גם את הבת לרשימה, ורבינא חולק. אמנם לעניננו אין נפקא מינה כי בברייתא מדובר בבעל שכותב לאשתו ולא באב שכותב לבתו).

אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן - הלכה תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן: כדעת חכמים.

קושיא: למימרא דלא אזיל רב נחמן בתר אומדנא: נמצא שרב נחמן סובר שלא הולכים אחרי אומדן הדעת. שהרי ברור שאם האשה היתה יודעת שבעל חוב יוכל להוציא לה את הנכסים מהידיים, היא לא היתה מוחלת עליהם. אך בכל אופן סובר רב נחמן שהיא יוצאת קרחת מכאן ומכאן כי לא הולכים אחר אומדן הדעת. אך קשה על כך מדבריו במקום אחר.

והתניא - הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו, ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים, ואחר כך בא בנו, מתנתו מתנה. ר' שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה, שאילו היה יודע שבנו קיים לא כתבן. ואמר רב נחמן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא: האיש שכתב את כל נכסיו במתנה לאחרים היה סבור שבנו מת. ואמנם הוא לא אמר במפורש שהוא ניתן את המתנה רק בגלל שבנו מת, אך בכל אופן אומדן הדעת אומר שזו הסיבה שהוא נתן את נכסיו לאחרים ולא שמר אותם לבנו. ולכן כשמת בנו עלינו לומר שהמתנה בטלה. ובזה נחלקו חכמים ורבי שמעון בן מנסיא.

רב נחמן פוסק כרבי שמעון בן מנסיא שהמתנה בטלה. והיינו שהולכים אחר אומדן הדעת!

תירוץ: שאני התם דניחא לה דתיפוק עלה קלא דכתבינהו ניהלה להנהו נכסים: גם לגבי האשה המוחלת את כתובתה, יש לנו אומדן הדעת שהיא מוחלת עליה. בגלל שהיא רוצה שיצא עליה 'קול' שהיא חשובה בעיני בעלה והוא סומך עליה עד

שהוא מעניק לה את כל נכסיו. ולכן למרות שהיא יודעת שיש חשש שיבוא בעל חוב ויציא שטר חוב על הנכסים, היא מעדיפה לא לחשוש לכך.

*

תנן התם, הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה:

למדנו במשנה במס' פאה - הכותב שטר שהוא נותן את נכסיו לבניו, וכתב בשטר שהוא נותן לאשתו קרקע כל שהוא, והוא לא פירש האם הוא נותן לה את הקרקע עבור פירעון כתובתה או שנותן לה את הקרקע במתנה, הדין הוא שהיא איבדה את שיעבוד כתובתה, דהיינו שהיא אינה יכולה לגבות את כתובתה מהנכסים שהוא נתן לבנים (- למרות שהנכסים הללו היו משועבדים לכתובתה), לפי שהיא התרצתה במתנה שהוא נתן לבנים, כיון שגם היא קיבלה קרקע כל שהוא.

קושיא: משום דכתב לה קרקע כל שהוא אבדה כתובתה?

תירוץ: אמר רב במזכה להן על ידה: מדובר שהיא נתנה לבעלה את הסוּדָר שלה שעל ידו הוא יקנה את נכסיו לבניו, שמכך שהיא בעצמה מסייעת לבניו לזכות בנכסיו, ובנוסף היא קיבלה קרקע כל שהוא והיא אינה מערערת כלום, בזה היא מוכיחה שהיא התרצתה להם בלב שלם שיזכו בנכסים ולא תוכל לגבות מהם את כתובתה, והיא מחלה לבנים על מה שהנכסים היו משועבדים לכתובתה.

ושמואל אמר במחלק לפניו והיא שותקת: אפילו אם היא לא נתנה לו את הסוּדָר שלה, אלא היא היתה שם בשעה שהוא חילק את נכסיו לבניו והיא שתקה, כיון שהוא כתב לה קרקע כל שהוא הרי שהיא התרצתה בזה ושתיקה כהודאה. [אבל אם הוא לא נתן לה כלום הרי ששתיקתה היא רק כדי לעשות נחת רוח לבעלה].

רבי יוסי בר' חנינא אמר: אפילו אם היא לא היתה שם בשעה שהוא חילק את נכסיו לבניו, אלא הוא אמר לה בשעה שנתן לה את הקרקע כל שהוא - 'טלי קרקע זו בכתובתך' והיא לא ערערה על כך, הרי שהיא בוודאי מחלה לבנים על מה שהנכסים היו משועבדים לכתובתה.

כעת הגמ' מבארת את טעם כולם:

ומקולי כתובה שנו כאן: כלומר רק לגבי כתובה אנו מקילים ואומרים שבכך היא מחלה על כתובתה, אבל לגבי שאר בעלי חוב הם לא מחלו על השיעבוד עד שיאמרו בפירוש 'אנחנו מוחלים על השיעבוד של הנכסים הללו'. והטעם הוא,

משום שיותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה להינשא, ולכן גם אם יקלו בחוב כתובת הנשים, הרי שהנשים לא ימנעו מלהינשא משום כך, אבל לגבי בעל חוב שעושה טובה ללווה ומלווה לו כסף, אין לנו להקל בחובו שיאבד את שיעבודו בחינם.

המשך המשנה במס' פאה:

תנן, ר' יוסי אומר: אם היא מחלה להם על השיעבוד בפירוש, אפילו אם הוא לא נתן לה כלום במתנה אינה יכולה לגבות את כתובתה מהנכסים שהוא נתן לבנים. ע"כ המשנה שם.

מכלל דת"ק סבר כתיבה וקבלה בעי: מדברי רבי יוסי החולק על ת"ק משמע, שלדעת ת"ק צריך גם שהבעל יתן לה קרקע במתנה וגם שהיא תאמר בפירוש שמוחלת על שיעבוד כתובתה, ועל זה רבי יוסי חולק ואומר שדי במחילה בלבד ולא צריך שהוא יתן לה משהו במתנה. וא"כ קשה על כל השיטות הנ"ל שהסבירו מדוע איבדה את שיעבוד כתובתה, והיה עליהם לומר שהטעם הוא מפני שמחלה לבנים בפירוש.

וכי תימא: ואם תרצה לומר שכל המשנה שם היא כדעת רבי יוסי, אלא שברישא הוא אמר שגם אם הבעל רק נתן לה קרקע במתנה איבדה את שיעבוד כתובתה, ובסיפא הוא אמר שגם אם היא רק מחלה להם על השיעבוד בפירוש ולא קיבלה כלום גם כן איבדה את שיעבוד כתובתה, זה אי אפשר לומר, שהרי למדנו כברייתא - אמר רבי יהודה, אימתי אמר ת"ק שאם הוא נתן לה קרקע כל שהוא היא איבדה את שיעבוד כתובתה? זה רק במקרה שהיא היתה שם בשעה שהוא כתב את נכסיו לבניו והיא הסכימה לכך בפירוש, אבל אם היא היתה שם ולא הסכימה בפירוש אלא שתקה, או שהיא הסכימה בפירוש אבל לא היתה שם, לא איבדה את שיעבוד כתובתה.

נמצא שאי אפשר להעמיד את כל המשנה שם כדעת רבי יוסי, שהרי הברייתא מבארת שלדעת ת"ק צריך גם שהבעל יתן לה מתנה כל שהיא וגם שהיא תסכים בפירוש, וזה שלא כדעת רבי יוסי, אלא בהכרח שהרישא היא ת"ק, וא"כ חזרה הקושיא על כל השיטות הנ"ל שהסבירו מדוע איבדה את שיעבוד כתובתה, והיה עליהם לומר שהטעם הוא מפני שמחלה לבנים בפירוש.

תיובנתא דכולהו תיובנתא: אכן מכאן קושיא על כל השיטות הנ"ל, ונדחו דבריהם, והדין הוא שהאשה לא מאבדת את שיעבוד כתובתה אם לא מחלה לבנים בפירוש.

אמר ליה רבא לרב נחמן: מקודם הבאנו את תירוצם של רב ושמואל ורבי יוסי ברבי חנינא, ומה אתה סובר בזה?

אמר ליה: אמר לו רב נחמן - אני אומר שאם היא היתה שם בשעה שהוא חילק את נכסיו לבניו והיא שתקה, והוא כתב לה קרקע כל שהוא, הרי שהיא מוחלת, שכיון שהוא מחלק לה יחד עם הבנים ומחשיב אותה כאחד מבניו, מחמת החשיבות שהוא מחשיב אותה היא מוחלת על השיעבוד.

בעי רבא: אדם בריא שכתב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא, ועשאה שותף בין הבנים, האם איבדה את שיעבוד כתובתה או לא?

צדדי הספק: האם דווקא בשכיב מרע אנו אומרים שהיא מחלה, כיון שהיא יודעת שהוא עומד למות וכבר לא יהיו לו יותר נכסים, ולכן אם היא לא עירערה על כך שהוא נותן את נכסיו לבניו סימן שהיא מחלה, אבל בכריא יתכן שהיא שתקה כיון שהיא סוברת שהוא יקנה אח"כ עוד נכסים והיא תגבה מהם את כתובתה, ולכן היא שותקת כיון שהיא חושבת לעצמה שאין לה סיבה להכעיס את בעלה כעת ולמחות, שהרי היא תוכל לגבות את כתובתה מהנכסים שהוא יקנה בהמשך, ונמצא שהיא לא מחלה כלל על שיעבוד כתובתה מהנכסים שהוא נותן לבניו והיא יכולה לגבות מהם את כתובתה. או שאפשר לומר שכיון שכעת אין לו עוד נכסים היה עליה לערער, וכיון שהיא לא מערערת סימן שהיא כן מוחלת. תיקו.

*

הוא דאמר להו פלגא לברת, ופלגא לברת, ותילתא לאיתת בפירי וכו': היה שכיב מרע שאמר 'תתנו חצי מנכסי לבת זו וחצי מנכסי לבת זו (= היו לו רק שתי בנות), ושליש לאשתי מהפירות'. הזדמן רב נחמן לעיר 'סורא' ונכנס אצלו רב חסדא, שאל אותו רק חסדא מה הדין. אמר לו רב נחמן - אמר שמואל שאפילו אם בעלה הקנה לה רק דקל אחד לפירותיו (= כלומר שתאכל את פירותיו עד שהוא ייבש ואח"כ אין לה שום חלק בקרקע) איבדה את כתובתה, לפי שהוא עשאה שותף בין הבנים בקרקע.

אמר ליה אימור דאמר שמואל וכו': אמר לו רב חסדא - מה ששמואל אמר זה רק במקרה שהוא נתן לה חלק בקרקע, אבל כאן הרי הוא נתן לה רק פירות תלושים בלי קרקע.

אמר ליה מטלטלי קא אמרת וכו': אמר לו רב נחמן - אם מדובר כאן שהוא נתן לה פירות תלושים, הרי שבאמת לא דיברתי על זה, לפי שאני חשבתי שמדובר כאן שהוא נתן לה פירות מחוברים, אבל אם הוא נתן לה פירות תלושים לא איבדה את כתובתה.

*